

vlade bio je šef, koji se od 1912. god. zove zemaljski poglavar, i to u činu generala, koji je ujedno i vojni komandant u Bosni i Hercegovini. Njemu je podređen civilni adlatus, uveden 1882. godine, koji je 1912. god. zamjenik zemaljskog poglavara. O svemu tome i o drugome doznajemo iz uvodnog teksta knjige Edite Radosavljević "Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu. Sarajevo 1878-1890. godine. Sumarno-analitički inventar" (str. 135), koju su 1989. god. zajedno izdali Društvo arhivskih radnika Bosne i Hercegovine i Arhiv Bosne i Hercegovine. Glavni i odgovorni urednik je Slavica Klarić. Djelo se sastoji od pet cjelina: "Istorijska bilješka o tvorcu fonda", "Napomene korisnicima inventara", "Literatura", "Sumarno-analitički inventar" i "Predmetni registar". Prva cjelina popraćena je i bilješkama.

Vladino kancelarijsko poslovanje bilo je - kako autorica naglašava - strogo centralizirano. Zavođenje spisa odvijalo se po kronološkom načelu; odlagani su po broju djelovodnog protokola i upisivani u registar (s vremenom je razdvojen na predmetni i imenski), koji je dobro vođen i odlično je pomagalo istraživačima. U sumarno-analitičkom inventaru obuhvaćene su cjeline o nizu sljedećih pitanja: opći spisi (od 1878, kada se već naslućuju obrisi buduće Zemaljske vlade, a prvi spis je proglas generala F. Filipovića od 4. kolovoza na hrvatskom i njemačkom jeziku upućen stanovništvu Bosne, kojim je uveden prijevremeni vojni sud na zaposjednutom području); zatim: kolonizacija, takse, ispaše, zatvori i zatvorenici, općine, zajmovi, žandarmerija, vojna pitanja, bogoštovlje, zakonodavstvo, cestogradnja, trgovina, propisi, potporni fondovi, konjogojstvo, željeznički promet, vodni objekti, školstvo, sudstvo/personalije, stočarstvo, šumarstvo, rudarstvo, sudstvo/građanske parnice, građevinarstvo, zbirka propisa, okružni i kotarski uredi kao sudovi, školstvo/udžbenici, uredbе, vojska, konzulati, sudske zgrade, erarni odvjetnici, vakufi, činovnici, tramvajski promet, agrarni odnosi, pravoslavno bogoštovlje, katastar, prostitucija, nasljedstvo, krivični postupci, spomenici kulture, itd. U "Predmetnom registru" materijal je grupiran u dvadeset širih cjelina.

Objavljivanje ovoga sumarno-analitičkog inventara znatan je dobitak osobito za znanstvene i stručne istraživače, a arhivskim radnicima umnogom olakšava posao. Autorica je s dužnom pažnjom prišla ostvarenju svoga zadatka i cilja, pa joj treba odati priznanje. Šteta je jedino što nije pridodan i sažetak na stranim svjetskim jezicima (svakako bi obvezatan bio na njemačkom).

Petar Strčić

"Der Archivar" - Mitteilungsblatt für deutsches Archivwesen, 1989-90.

Časopis "Der Archivar" izlazi u Republici Njemačkoj već pune 44 godine. Ovaj cijenjeni i poznati stručni arhivistički list izdaje Glavni

državni arhiv pokrajine Nordrhein-Westfalen u Düsseldorfu. Četiri puta godišnje na stranicama ovog časopisa njemački arhivisti mogu saznati sve o kretanjima i novim zbivanjima na području svjetske, europske i njihove domaće arhivistike. Već sam podnaslov lista "Vjesnik za njemačku arhivistiku" odražava uređivačku politiku, te izbor tema. Teme koje su isključivo posvećene arhivskoj struci donose se više u formi kratkih izvještaja ili obavijesti, nego u formi znanstvenih ili stručnih rasprava. Za ilustraciju izbora tema zadržat ćemo se na osam brojeva "Der Archivar" koji su izašli 1989. i 1990. godine.

Prvi broj u 1989. godini, godište 42, u mjesecu veljači posvećen je najvećim dijelom XI. međunarodnom kongresu arhivista koji se održao od 22. do 26. kolovoza 1988. godine u Parizu. Na 70-tak kartica grupa autora izvjestila je njemačku arhivsku javnost o događanjima na plenarnim sjednicama, o radu pojedinih sekcija Međunarodnog arhivskog savjeta, te provedenim izborima za nove članove Okruglog stola i Međunarodnog arhivskog savjeta. Sljedeći članak u vrlo sažetom obliku govori o problemima sređivanja građe audio-vizualnih medija sa stajališta državnih arhiva. U nešto dužem članku objavljeni su uz tumačenje dijelovi arhivskog zakona i službenog uputstva za rad gradskih arhiva na području pokrajine Baden-Württemberg. U tekstu su reproducirani najvažniji članovi zakona i uputstva koji govore o položaju i zadacima gradskih arhiva, načinu i dozvolama za korištenje građe, radu čitaonice, objavljivanju građe, te konačno o valorizaciji i izlučivanju građe u gradskim arhivima u pokrajini Baden-Württemberg. Nakon ovog članka slijedi drugi dio časopisa koji nosi naslov "Arhivske vijesti i sjednice". Na 40-tak stranica u vrlo kratkim izvještajima autori prenose sva važnija stručna arhivska zbivanja koja su se desila u razdoblju između izlaska dva broja. U tekstovima su obuhvaćena sva savjetovanja, seminari, sjednice ili sastanci radnih grupa na području tadašnje Savezne Republike Njemačke, ali i susjednih zemalja (u ovom broju to je Francuska). U posljednjem dijelu časopisa objavljuju se prikazi (zanimljivo je da se među prikazima nalaze i prikazi novoobjavljenih arhivskih inventara), kadrovske vijesti, termini održavanja arhivskih događanja za naredno razdoblje, te razne zanimljive informacije iz arhivskog života. Koliko je ovaj časopis okrenut isključivo arhivskom životu ukazuje i činjenica da se na njegovim stranicama nalaze i oglasi arhiva, kao i ponude arhivista za nova radna mjesta.

Prvi članak u drugom broju "Der Archivar" koji je izašao u svibnju 1989. godine, posvećen je 40-toj obljetnici ugledne arhivističke škole u Marburgu. Umjesto pregleda njenog dosadašnjeg djelovanja, tekst je okrenut prema budućnosti, te se bavi perspektivama arhivističkog obrazovanja i zadacima s kojima će se budući arhivski kadrovi suočavati u narednih 30 do 40 godina. Pored uobičajenih izvještaja o događanjima u Saveznoj Republici Njemačkoj, Italiji, Poljskoj, Švicarskoj, Sovjetskom savezu i Češkoslovačkoj, te prikaza i raznih drugih informacija, u ovom je broju objavljeno još nekoliko zanimljivih članaka. Tako su ukratko obrađeni problemi gradskih arhiva koji se javljaju sada prilikom preuzimanja, valorizacije, te izlučivanja građe ukinutih Ureda za ratnu štetu. Članak pokušava kategorizirati građu na osnovi vrste ratnih odšteta. Vrlo je

zanimljiv i članak o novoj Uredbi o čuvanju i korištenju arhiva Katoličke crkve. Slijede članci o "MIDOSA" - mikrokomputorskoj podršci informacijsko-dokumentacijskog sistema u arhivima državne arhivske uprave u pokrajini Baden-Württemberg i o "STARHAUS" - AOP u postupku izdavanja građe u Državnom arhivu u Hamburgu. Članak pod naslovom "Što je bibliotečno, a što arhivsko i muzejsko dobro" u pet teza daje svoj prilog kategorizaciji dokumentacijskog dobra i institucija. Konačno tu je i članak u kojem su objavljene sve nove zakonske odredbe i upravni propisi izdani na području Savezne Republike Njemačke u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 1988. godine.

Niz članaka o arhivskim institucijama u gradu Lübecku, te članak o ostavštini libeškog arhiviste Kretzschmara, koja se čuva u Državnom arhivu u Štokholmu, objavljeni su u trećem broju "Der Archivar" u srpnju 1989. godine. Neobično veliki članak (20-tak kartica teksta) posvećen je udjelu žena u njemačkoj arhivistici. U donedavno skoro isključivo muškoj profesiji polako se mijenjaju odnosi. Danas u Savezu njemačkih arhivista ima 21% žena. Zadaci na sprečavanju sve većeg i alarmantnijeg uništavanja arhivskog i bibliotečnog dobra (štetni utjecaj okoline, učestalost korištenja ili loši uvjeti odlaganja i čuvanja) prikazan je na primjeru Izvanrednog programa pokrajinske vlade Baden-Württemberg. S ovim programom i kapitalom od cca. 10 miliona DM pokrajina Baden-Württemberg ulazi u borbu za očuvanje svoje baštine. U ovom broju objavljen je i tekst s tumačenjem onog dijela Saveznog arhivskog zakona koji regulira korištenje arhivske građe saveznog karaktera. Prikaz nekoliko rječnika arhivske terminologije ukazuje na probleme međunarodnog sporazumijevanja na području javne uprave i arhiva. Slijede uobičajeni izvještaji i obavijesti.

Posljednji broj u 1989. godini objavljen je u mjesecu studenom. Dio članaka posvećen je izvorima za njemačku povijest 20. stoljeća u stranim arhivima - britanskim, francuskim i elzaškim. "Arhivska pedagogija - izvještaji iz prakse" još jednom dokazuje koliko pažnje njemačka arhivistika posvećuje obrazovanju mladih kadrova. Razgraničenje, kao i nove perspektive u odnosima između arhiva i biblioteka problemi su s kojima se susreću i njemačke kolege. U tekstu "Arhivi - biblioteke - dokumentacija" ukazano je na potrebu uže suradnje i koordinacije ovih koliko sličnih, toliko različitih institucija. Zaštita i preuzimanje arhivske građe u privatnom vlasništvu prikazani su u sljedećem članku na primjeru privatnih knjiga zapisa (dnevnika). Pregled novih zakonskih odredbi i upravnih propisa za razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 1988. godine na području Savezne Republike Njemačke objavljen je u članku o arhivskom zakonodavstvu. I ovaj broj završava s prikazima, informacijama, obavijestima i novostima iz arhivskog života.

Prvi broj "Der Archivar", veljača 1990, 43. godište, posvećen je 60. Savjetovanju njemačkih arhivista koje je održano 1989. godine u Lübecku. Teme savjetovanja obuhvaćaju arhivsko zakonodavstvo, preuzimanje audiovizualne građe i automatizaciju u arhivima. U nastavku slijedi članak o arhivskom zakonu pokrajine Schleswig-Holstein, obavijesti o arhivskim događanjima u Saveznoj Republici Njemačkoj, Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama, prikazi, te ostale stručne informacije.

Drugi broj, objavljen u svibnju 1990. godine, sadrži članke o kvantitativnim povijesnim istraživanjima i arhivima, izgradnji novog spremišta Gradskog arhiva u Münchenu, arhivskom zakonu u pokrajini Nordrhein-Westfalen, evidentiranju građe na primjeru pismohrane Saveznog ureda za vojnu tehniku i naoružanje, pregled novih arhivskih zakona u njemačkim pokrajinama za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 1989. godine, te redovne informacije, obavijesti i prikaze. Ovaj broj "Der Archivar" posebno je zanimljiv i vrijedan zbog bibliografije arhivske znanosti za razdoblje 1985-1987. godine. Štampana u formi dodatka ova bibliografija na 118 stranica daje detaljan popis radova s polja arhivistike objavljenih u Saveznoj Republici Njemačkoj, te popis važnijih radova objavljenih u Demokratskoj Republici Njemačkoj, Belgiji, Danskoj, Francuskoj, Luksemburgu, Nizozemskoj, Austriji, Poljskoj, Švedskoj, Švicarskoj i Češkoslovačkoj.

U trećem broju "Der Archivar" u 1990. godini, mjesec srpanj, objavljen je niz članaka o arhivima u gradu Karlsruhe. Članci obrađuju Središnji državni arhiv, Gradski arhiv, Crkveni arhiv pokrajine, Arhiv sveučilišta, te dva privredna arhiva. Nadalje, u ovom broju objavljeni su članci o arhivskom zakonu pokrajine Hessen, o problemu valorizacije građe gradskih uprava u pokrajini Baden-Württemberg, o arhiviranju državne medicinske dokumentacije, te o prilogu njemačko-židovskih doseljenika u izgradnji arhivske službe u Izraelu. I ovaj broj završava s prikazima, informacijama i obavijestima iz arhivskog života.

Uvodni članak zadnjeg broja u 1990. godini, mjesec studeni, i posljednjeg u ovom prikazu, posvećen je povijesnom razvoju istočnonjemačke arhivistike u trenutku ujedinjenja dviju njemačkih država i predstojećeg ujedinjenja njihovih arhivskih službi. Slijede članci o usmenoj predaji (mitovi, sage, pjesme, priče i povijesna kazivanja) kao izazovu arhiva i arhivista, niz članaka o valorizaciji arhivske građe, o izmjenama arhivskog zakona pokrajine Baden-Württemberg, o zbirci pečata u Saveznoj Republici Njemačkoj i gradu Berlinu, te pregled novih arhivskih zakona za razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 1989. godine. I u ovom broju objavljeni su prikazi najnovijih izdanja s polja arhivistike, informacije i obavijesti.

Na kraju ovog prikaza treba spomenuti i to da ovaj izuzetni njemački časopis na svojim stranicama redovito objavljuje i oglase raznih privrednih poduzeća čija je proizvodnja okrenuta potrebama suvremenih arhiva. Ovakav obostrani interes struke i financija u svakom slučaju imponira.

Deana Kovačec

RASSEGNA DEGLI ARCHIVI DI STATO, 1989.

Među brojnim arhivskim časopisima u svijetu, RASSEGNA DEGLI ARCHIVI DI STATO bez sumnje zauzima jedno od najznačajnijih mjesta. Do sada su objavljena 52 broja, a svaki od njih podijeljen je na tri sveska.